Přechod Rudého moře

Původ materiálu
Radka Včelná
Pořadí v lekci
26

Téma

Záchrana ve strachu a ohrožení

Cíle

- Děti uslyší příběh, který pomáhal Izraelcům ve velikém strachu a ohrožení.
- Děti uslyší, Pán Bůh má moc zachránit a nikdo mu není lhostejný.
- Děti poznají, že písničky nám mohou pomáhat, když se bojíme.

26.1 Pro učitele

Biblický text: Ex 14–15

26.1.1 Výkladové poznámky

- Čtrnáctá i patnáctá kapitola popisují svým způsobem stejnou událost. Jednou jako výpravné líčení, podruhé jako píseň. I děti snadno pochopí, že píseň může sílu příběhu i radost ze záchrany vyjádřit někdy lépe než pouhé vyprávění. Proto je tu obzvlášť na místě vybrat vhodnou píseň a s dětmi ji zazpívat.
- Oslavím se na faraónovi a na všem vojsku, takže Egypťané poznají, že já jsem Hospodin (Ex 14,4.17) — je ústřední zvěstná výpověď celého příběhu. Nečekané otevření cesty mořem a zničení egyptského vojska jsou činy, kterými Hospodin zjevuje svoji moc a slávu — tj. závažnost svého díla. Vyvedením z otroctví se Bůh dává poznat nejen Egypťanům, ale především stále pochybujícímu Izraeli. Ačkoli je v tomto textu především zmíněn farao a jeho vojsko, Boží jednání je určeno Božímu lidu. Farao a vojsko jsou prostředkem oslavení, výsledkem Božího oslavení je záchrana Izraele. Tuto skutečnost jasně tlumočí Mojžíš (14,13–14): „Vydržte a uvidíte, jak vás dnes Hospodin zachrání. Jak vidíte Egypťany dnes, tak už je nikdy neuvidíte. Hospodin bude bojovat za vás a vy budete mlčky přihlížet.“

- Strach, který se zmocnil Izraelců při pohledu na faraónovo vojsko (vv. 9–12), se projevuje dvěma způsoby: volají o pomoc k Hospodinu, ale současně reptají proti Mojžíšovi. Bezvýchodné situace zpravidla vyvolávají u člověka strach. Ze strachu pak vyrůstá reptání a výčitky. Izraelci v ohrožení nacházejí viníka v Mojžíšovi. Reptání je projevem toho, že ani vyvolený lid netvoří stoprocentní věřící. Důležité je, že ustrašené společenství smí být vždy znova svědkem divů, které tento strach přemáhají.
- Rozpolcení moře je ohlášeno jako čin „spasení Hospodinova“ (v. 13–14). Víra nemá vidět jen realitu nahánějící strach (viz v. 9–12), ale především vítězné činy Božího vysvobození. Rozpolcení moře v kritické situaci dosvědčuje Hospodinovu svrchovanost a moc, a zároveň se tu Hospodin přiznává k Mojžíšovi a potvrzuje ho v jeho prostředkující roli. Na Boží rozkaz Mojžíš pozdviženou holí moře rozpoltí, rozetne jako nějakou živou bytost, mýtickou příšeru, která hubí a ničí. Tyto mytologické rysy vyniknou zřetelněji v poetických oddílech, kde se naráží na překročení Rákosového moře (Iz 51,9–10; Ž 89,10–11). Zásahem Hospodinovým jsou všechny mocnosti zbaveny své moci, musí sloužit Božím plánům, nemohou se Hospodinu stavět na odpor ani ničit jeho lid.
- Sloup oblakový a ohnivý je znamením, že Hospodin je v akci. Předchází Izraelce a určuje jim cestu. Je ztotožňován s poslem či andělem Božím. Staví se mezi Izraelce a egyptské vojsko a zabraňuje tomu, aby Egypťané uprchlíky napadli. Pokusy vysvětlit tento jev přírodními úkazy jsou nepodstatné. Jediný podstatný záměr je zvěstný: podivuhodný Hospodinův zásah k záchraně jeho lidu (viz píseň „Oheň plál“ [Svítá 234]). Reminiscence na oblak, který doprovází vyvoleného na jeho cestě, najdeme i v klíčových bodech Ježíšova příběhu — srv. Lk 9,31.34 a Sk 1,9.
- Uvěřili Hospodinu i jeho služebníku Mojžíšovi (vv. 30–31) — je zvěstný cíl celého děje. K tomuto vyvrcholení směřují všechny obtíže, kterými má lid projít, důkazy Boží moci a také zkáza egyptského vojska. Moře, které z Boží vůle ustoupilo před Mojžíšovou holí, chránilo Izraelce jako zeď, pohltilo nepřítele. Hospodinova moc je zřejmá. Vším, co se děje, je Izrael veden k důvěře v Hospodinovu moc a v Mojžíšovo poslání. Nepředstavitelnou a neočekávanou záchranou je vytvořen nový lid, jehož vztah k Hospodinu je určován vírou.
- Píseň o Hospodinově vítězství (Ex 15) je chvalozpěv, který se zpíval při bohoslužbě. Je to píseň plná respektu a úcty (Hospodin teď ukázal, co je skutečně vyvýšené — v. 1); oslavuje a zároveň zpracovává základní událost dějin vztahu Boha a jeho lidu: tím, že Hospodin zlikvidoval faraónovo vyzbrojené vojsko, předem poraženým a odsouzeným k smrti dal vyváznout a neporazitelné útočníky nechal propadnout se do propasti moře, tím on sám „posvětil své jméno — přiblížil své království — tím se stala jeho vůle jako v nebi tak i na zemi.“ Tato píseň zároveň formuluje „krédo“: Kdo je jako ty, Hospodine? (v. 11) Když tedy slyšíme příběh Exodu a vyprávíme si ho, učíme se vidět Boží záměry

a činy a zároveň nezapomenout na tuto základní událost, stále znovu si ji zpřítomňovat (každý Izraelec se má na sebe dívat tak, jako by on sám vyšel z Egypta).

- Píseň a její zvěstná výpověď zároveň utvářejí postoj těch, kdo ji zpívají, kdo se ji modlí. Není to jen opakování dávných událostí, ale také vyjádření víry, že Bůh stejně působí v současnosti. Proto v jejím centru stojí výpověď „síla má a píseň“ je Hospodin. Píseň umožňuje lidskou realitu (sevření, ohrožení) spatřit ve světle „Boží reality“ — toho, který „smetl do moře koně i s jezdcem“. Proto v poslední knize Bible splývá v jedno píseň Mojžíšova s písní Beránkovou (Zj 15,3n). Vždyť v přechodu Rákosového moře vidí apoštol „předobraz“ té události v Kristu Ježíši, kterou křesťanům zvěstuje a zpečeťuje křest (1K 10,1n).

26.1.2 Úskalí

- Příběh z Exodu o základní události dějin spásy nemá být vyučováním zeměpisu, dějepisu ani přírodopisu s fantastickými a zázračnými prvky. I když se trasa pochodu udává na biblických mapách, není přesně známá. Zprávu o rozpolcení vod je třeba chápat jako závažné a základní vyznání víry starozákonního Izraele, nikoli jako popis přírodního úkazu. Všechny pokusy o rozumové vysvětlování a odkazování na přírodní jevy jsou zavádějící. Jde především o vyznání víry, oslavu Hospodinových činů. Vyprávění má odrážet, že „Hospodin je má záštita a píseň.“
- Vyprávění je vystavěno na popisu faraónova vojska (jde o eskadru smrti, proti které nemají z lidského pohledu izraelští pěší poutníci vůbec žádnou šanci) i na dramatičnosti děje, který končí záchranou lidu a zahubením nepřátel. Je možné pracovat s kontrasty ze samotného biblického textu (co viděl Izrael a nahnalo mu strach — co má vidět víra). Podobné kontrasty najdeme také v žalmech, např. Ž 113 (Kdo je jako Hospodin — kterýž „vysoko bydlí“ — ale „snižuje se“…).
- Bohoslužebná píseň Izraelců měla jinou podobu než naše bohoslužebné písně. Text nám přibližuje, že ji zpívaly dvě skupiny, každá z nich určitou část. Na píseň (část textu) mužů odpovídají ženy v čele s Mirjam refrénem Ex 15,21. Podobně se zpívaly některé žalmy, např.: 81, 84, 95, 115, 121, 136 při vstupu do chrámu. Dvě skupiny pak tvořili kněží a poutníci, kteří přicházeli do chrámu na bohoslužbu. Můžete si připravit text a pokusit se o skupinovou recitaci.

26.1.3 Odkazy

Miskotte, Kornelis Heiko: *Biblická abeceda.* Heršpice: Eman, 1996.

Linden, Nico ter: *Povídá se… podle Tóry.* Benešov: Eman, 2015.

Gruber, Jiří: *Přechod Rudého moře.* Dostupné z http://goo.gl/yg5XhN.

26.2 Pro děti

26.2.1 Předškolní děti

Měli jste někdy obrovský strach? Třeba z velkého psa, který se na vás řítil? A když se ukázalo, že není třeba se bát (protože pes je za plotem nebo na vodítku nebo ho jeho pán přivolal k sobě), jaký to byl pocit?

Když vyšli Izraelci z egyptského otroctví, šli pěšky, dospělí i děti, veliký zástup. Došli až na břeh moře. A najednou za sebou slyšeli veliký hluk. Ohlédli se a viděli, že se k nim blíží faraonovi vojáci, kteří jedou rychle na vozech tažených koňmi.

Jestli je doženou, je s nimi konec. Všichni se bojí. Před nimi je moře, takže dál nemůžou. A za nimi vojáci.

Mojžíši, proč jsme tě vůbec poslouchali a vydali se na tuhle cestu?

„Nebojte se," říká jim Mojžíš. „Pán Bůh slíbil, že nás vysvobodí a on to také udělá."

Najednou se vody v moři rozdělily a ukázala se cesta. Izraelci mohli projít mořem. Sotva byli na druhé straně, moře se zase zavřelo a rozjeté egyptské vozy i jezdci na koních skončili v něm.

Izraelci si na druhém břehu oddechli. Poznali, že je Hospodin zachránil před Egypťany. Uvěřili tomu, co jim říkal Mojžíš.

A začali se radovat. Zpívali písničku o tom, jak je Hospodin zachránil, ženy tancovaly a bubnovaly na bubínky.

Veliký strach byl ten tam. Když je Pán Bůh s nimi, nemusí se bát.

Pomůcky

Můžete si k vyprávění (předem nebo pak s dětmi) vyrobit „leporelo". Tvrdým papírem protáhnete další dlouhý pruh papíru, na kterém bude nakreslený izraelský zástup. Táhnutím ho uvedete do pohybu. Na druhé straně papíru budou nakresleni Egypťané — když pruh papíru přeložíte, budou Egypťané Izraelce pronásledovat. Nahoru a dolů pak položíte modrý papír rozstřižený na dvě poloviny, představující moře. Obě části rozevřete, aby Izraelci mohli projít. A zase zavřete nad Egypťany… Návod najdete na adrese http://goo.gl/K4eVpR, pod číslem úlohy (26).

26.2.2 Mladší školní děti

Je možné začít s dětmi rozhovorem o tom, jak se projevuje, když mají lidé veliký strach, když je jim úzko. Co dělají? Křičí, nebo šeptají? Myslí na sebe, nebo na druhé? Nadávají tomu, kdo je do takové situace přivedl?

A co dělají lidé, když mají naopak velikou radost? Když třeba slaví vítězství? Napadne vás nějaká písnička, která se zpívá z radosti nebo na oslavu (aspoň při fotbale nebo hokeji)?

Na protikladu úzkosti Izraelců, bezvýchodnosti jejich situace, reptání — a na druhé straně úlevy, radosti a vděčnosti za záchranu — je možné postavit vyprávění.

Dobře, podrobně a napínavě se dá vyprávět podle Jiřího Grubera (viz Odkazy).

Nebo můžete zazpívat píseň *Bůh je záštita má* (SV 23). Nechte děti vyjádřit, jakou atmosféru mají sloky a jakou refrén. Je dobré, když takový refrén zní člověku v hlavě, když je mu smutno nebo úzko? Může nám nějak pomoci?

Můžete pak začít vyprávět o písničce, která Izraelcům připomínala jeden starý, ale důležitý příběh a také jim pomáhala pokaždé, když jim bylo úzko, měli strach a přestávali věřit, že jim Pán Bůh může pomoci.

Pokud se vám bude zdát pro děti píseň z Ex 15 příliš těžká, přečtěte z ní jen kousek a vyberte k vyprávění jinou písničku, např. *Posila na cestu* (SV 135) nebo *Vítězi k poctě zpívejme* (SV 373).

Když zpívali tuhle písničku, vzpomínali si Izraelci na příběh, který byl skoro hororový. Když je farao propustil z Egypta, došli až k nějakému moři, kde se utábořili. Jenže farao si to rozmyslel, cítil se pokořen těmi otroky a jejich Bohem a vydal se je pronásledovat. Izraelci měli před sebou moře a za sebou slyšeli koně egyptských vojáků a kola jejich válečných vozů.

Věděli, že nemají žádnou šanci. Měli obrovský strach. Křičeli, volali k Hospodinu. Ale taky začali nadávat Mojžíšovi: „Ty za to můžeš. Cos nám to udělal, žes nás vyvedl z Egypta? Kdybychom tam zůstali, mohli jsme být naživu. Teď tady umřeme v poušti.“

Mojžíš jim řekl: „Nebojte se! Vydržte a uvidíte, jak vás dnes Hospodin zachrání. Jak vidíte Egypťany dnes, tak je už nikdy neuvidíte. Hospodin bude bojovat za vás a vy budete mlčky přihlížet.“

A dál už je ten příběh jako nějaký videoklip k písničce o tom, jak je Pán Bůh v této situaci zachránil. Mojžíš na Hospodinův pokyn vztáhl svou hůl nad moře a to se rozestoupilo. Izraelci mohli projít prostředkem moře po suchu. Za Izraelci se zvedl oblakový sloup, takže na ně Egypťané neviděli. Byla noc, viděli jen tmu. Nepřestali však Izraelce pronásledovat. Vjeli se svými vozy až do moře. Když nastalo ráno, Mojžíš znovu vztáhl svou hůl nad moře, vody se

začaly vracet a nad egyptským vojskem i s faraonem se zavřelo moře.

Izraelci stáli na druhém břehu a už je nikdo nepronásledoval. Viděli velikou moc, kterou ukázal Hospodin, když je zachránil před Egypťany. A uvěřili tomu, co jim Mojžíš o Hospodinu říkal.

Měli velikou radost. Na břehu moře začali zpívat a tancovat. Mojžíšova sestra Mirjam a ostatní ženy hrály na bubínky. Oslavovali vítězství, Hospodinovo vítězství, a svou záchranu. Zpívali tu píseň na střídačku, muži začali a ženy jim odpovídaly. Jedni druhým tak připomínali, co pro ně Hospodin udělal. Jak se báli, jak byli strachy sevření, ale jak se přestali bát, protože Bůh je záštita má, s ním nemusím se bát. Budou si to připomínat, kdykoli budou tuhle písničku zpívat. Pokaždé jako by to všechno znovu prožívali. Nejprve strach a úzkost, ale pak úžasnou radost a vděčnost. Pokaždé, když se později dostali do beznadějné situace a nevěděli si rady, tahle píseň jim pomáhala. Vždyť Hospodin jim nepomohl jednou, ale mnohokrát.

Pomůcky

Biblický atlas; obrázky egyptského vojska a jeho výzbroje; vyobrazení přechodu Izraelců přes Rudé moře v pojetí autorů z různých období (můžete na vyobrazeních ukázat, jak si v každé době včetně naší promítáme do biblických vyprávění svoje představy).

26.2.3 Starší školní děti

Mluvte s dětmi o tom, jakým způsobem oslavují lidé vítězství ve sportu. A jak ony samy třeba oslavují úspěchy ve škole? A jak by se dalo oslavit třeba uzdravení z těžké nemoci?

Zkuste — vzhledem k situaci ve vaší skupině dětí — vymyslet ještě i další příklady, a při hledání odpovědí se pokusit rozlišit, zda jinak slavíme vítězství, jehož jsme dosáhli vlastní pílí, silami, schopnostmi, a jinak vítězství či úspěch nečekaně darované.

Starší děti budou příběh pravděpodobně znát. Můžete s nimi přečíst rovnou píseň o Hospodinově vítězství z Ex 15 (ověřte si, zda rozumějí některým neobvyklým slovům), případně je nechat příběh z Ex 14 převyprávět.

Dokážou děti určit, kde je píseň vedle „popisu děje“ vyznáním víry, oslavou Hospodina? Které verše by se mohly stát refrénem, kdyby se měla píseň zhudebnit? Které verše by se daly skandovat (kdyby se píseň nezpívala při bohoslužbách, ale na stadionu — ale klidně to rovnou zkuste).

Pokud děti znají zpěvník Svítá, zkuste najít další písně, které se vztahují ke stejnému příběhu nebo obsahují stejné motivy (záchrana, vysvobození, záštita, pokoření moře, radost). Můžete si pomoci rejstříkem.

Zkuste v rozhovoru dojít k poznání, že písně mohou příběh a jeho zvěst nejen převyprávět, ale také zpřítomnit. Mohou být pomocí v situacích, kdy prožíváme stejnou úzkost a strach, jako Izraelci tenkrát. Připomínají nám, že Hospodin pomohl mnoha lidem před námi, a učí nás věřit mu a spoléhat na jeho blízkost a pomoc i dnes.

Pomůcky

Zpěvníky Svítá; nakopírovaný text Ex 15 (aby v něm děti mohly podtrhávat).

26.2.4 Přesah

Je možné s dětmi mluvit o písních v bohoslužbách, v nedělní škole apod. Víme, proč je zpíváme? K čemu to je? A má smysl zpívat i písně, které jsou hodně staré?

26.3 Liturgie

26.3.1 Písně

Bůh je záštita má (SV 23); *Posila na cestu* (SV 135); *Dál, dál tou vodou* (SV 36); *Lide Boží, zpívej svému Pánu* (BTS 61); *Vzdejte Pánu slávu, čest* (EZ 136); *Vzdávám ti, Bože, chválu svou* (EZD 614); *Vítězi k poctě zpívejme* (EZD 667)

26.3.2 Rituál

Volný jsem, volný jsem, Bohu díky, volný jsem.

26.3.3 Biblický text k zapamatování

Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné. On rozdělil Rákosové moře ve dví a převedl Izraele jeho středem, jeho milosrdenství je věčné. (Ž 136,1.13 a.14)

26.3.4 Okénko do bohoslužeb

Kazatel nebo učitel může ukázat buben nebo tamburínu. Takové nástroje běžně při bohoslužbách nemíváme. Líbilo by se vám, kdybychom tu hráli na bubny? A zpívali bychom na střídačku, třeba muži a ženy? A tancovali přitom? Hodilo by se to do kostela? Děti si dnes budou vyprávět o jedné písničce, která se do kostela náramně hodí, a právě takhle se zpívala. Třeba spolu s námi (a třeba i s bubnem) něco zazpívají, až se vrátí…

26.3.5 Modlitba

Pane Bože, děkujeme, že jsi zachránil Izraelce před Egypťany. A mnohé další, kteří měli veliký strach, jsi vysvobodil. Děkujeme za písničky, které nám to připomínají. Věříme, že až budeme mít strach, pomůžeš i nám. Dej, abychom se tak snadno nevzdávali, když se nám zdá, že je něco beznadějné a zbytečné. Vždyť ty jsi mocnější než všechny naše představy a úvahy. Amen.

Odkaz na pracovní list

11 Přechod přes rákosové moře

23 Přechod Rudého moře

23 Přechod Rudého moře - st

Cílová skupina

Předškolní

Školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami I (Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút)

Biblický odkaz (kat)

Exodus 14–15